

טיפים ללומדי הדף-היומי
מיום א' י"ד מר-חשוון עד כ"א מר-חשוון תש"ע
על פי הספר: "שיעורים בהגדות חז"ל"
של הרב חנוך גבהרד
מסכת בבא-בתרא מדף עב עד דף עט
קובץ מספר 021

לשלם שכר ושלא יחליף כרטיסים. בעוד שאתם מורגלים על אינטרסים צרים, ואינכם מאמינים שישנם אנשים שהאמת הטהורה מדריכה אותם. גוי הרגיל לפעול אך ורק למען אינטרסים, ימאן להאמין למושג "מקדיש בעין יפה". חבל לגוי על כל טיפה המגיעה להקדש, אם אפשר היה להסתדר עם האלים גם בלי טיפה זו.

מסכת בבא בתרא דף עג/א

"וַיִּרְדּוּ מֵאֲנִיּוֹתֵיהֶם כָּל תַּפְשֵׁי מִשׁוֹט, מִלְּחִים כָּל חַבְלֵי הַיָּם אֶל הָאָרֶץ יַעֲמִדוּ" (יחזקאל כז/כט).

קטע זה המעשיר אותנו בידיעות על אודות אביזרי האניה, אמור להביא אותנו למסקנה, שלמרות המקצועיות הרבה של יורדי-הים בני-צור, ולמרות השקעתם המרובה בספינות יציבות, מהירות וחזקות, העומדות איתן נגד אניות מלחמה, ואמורות לצלוח את הים גם בעתות סערה, ושהם היו יורדי-ים כה מקצועיים, עד שכיום נותנים מלומדים את דעתם להבין כיצד הם פעלו ומאיזה חומרים היו עשויים הספינות והמפרשים שלהם. בכל זאת האסון שלהם הנו בלתי נמנע, לא בגלל שספינה גדולה יותר וחזקה יותר תנצח אותם, אלא שמאזן הזכויות שלהם תם, ועתה עתידות כל ספינותיהם לטבוע ללא מלחמה וללא מאמץ של אויבים, אלא באופן שבבתי ספר לאסטרטגיה המשחזרים מלחמות מימי קדם, יצרכו להביא כהני דת, כדי לקבל הסברים למה שאירע עם צי המלחמה הימי של צור.

מסכת בבא בתרא דף עג/א

אגדות רבה בר בר חנה.

פעם נזדמן פרופסור 'מלומד' מברלין לביתו של רבי ישראל מסלנט ז"ל, ושאל לפרש סיפורי רבה בר בר חנה שנראים לכאורה מוזרים. ענה לו רבי ישראל במשל הלקוח ממאורעות הזמן ההוא, ואמר: אנו חיים כעת אחר ניצחון קיסר גרמניה על צרפת, והמלך שאיחד את כל הנסיכויות והאחוזות נעשה למושל בכיפה, על כל שיטחה הגדול של גרמניה המאוחדת, שעד כה היתה מאד מפוצלת, ובכך עשה ממנה ממלכה אדירה. בכדי להנציח מאורע היסטורי כביר זה, שינתה הממשלה את סמל המדינה, וקבעה בו שני ראשי נשר, במקום הנשר בעל ראש אחד שהיה עד אז.

כותבי העתים, הסופרים והמשוררים, מהללים את מעשה הכיבוש, ומתארים אותו בשלל גווניו.

מסכת בבא בתרא דף עב/א

המקדיש - בעין יפה הוא מקדיש.

גוי מעדיף שלא להיחשף לכח עליון, ובדיעבד, מוכן "לשלם" לו, לא כדי לקבל ממנו טובות, אלא כדי שלא להינזק.

בחיי היום יום מבקש שלא לפגוש בו, לא להסתבך איתו ולא להיתקל בכהניו.

מהטעם הזה מכונה אמונתו "יראה", אפילו היכן שהוא סבור למלא את חובתו בנשיקות וחיבוקים, נאמר: "הוציא את יראתו מחיקו ונשק לה" (סנהדרין סד/א).

אין להם "אהבתו"! אין כזה מושג במרכז הפולחן, אומרים כאלה מילים כדי לרצה משהו מפחיד ומאיים.

הפסלים לא נועדו לרקוד איתם, הם סמליים שיש לרצותם כדי שלא יבואו אסונות טבע, ולשלם להם את הקרבות והמנחות, כדי שלא לעורר בהם כעס.

מעובדה זו נובע ההבדל בין תרומה של יהודי לתרומה של גוי, כאשר האחד מהם אומר "סלע זו לצדקה על מנת שיחיה בניי", ישנו הבדל אם זה יהודי או גוי.

הגוי יבקש חזרה את הכסף אם הילד לא יבריא, והיהודי יצטער מאד שהילד לא הבריא, אבל ישמח מאד שהכסף נותר בידי הצדקה.

כאן אנו מגלים שזה עוד יותר - "מקדיש בעין יפה"! כלומר: נותן יותר ממה שמסכים לתת ללקוח המשלם בכסף מלא.

גוי שישמע כזה דבר יפטיר בבטחון רב: "זה לא יכול להיות"! "אתה משקר"!

כיצד אתה שמח להעניק למי שאתה מעדיף לא להיתקל בו ובזעמו.

ישנה מסורת שאחד מראשי הממשלה של ארץ ישראל קינטר את רבי ראובן גרשטנקורן ז"ל, לעג לו ואמר: "אתם הדתיים מנהלים במשך כל חייכם קופת חיסכון, כל מצווה היא פרוטה הנוספת באוסף.

ענה לו הרב: "יש לי תשובה אך לא תאמין ליי".

הפציר הלה והרב אמר לו:

אם יודע לי שבבית דין של מעלה החליפו בטעות את כרטיסי הזכות והחובה, ומעתה אענש על כל מצווה ואקבל שכר על כל עבירה, אמשיך לעשות אך ורק מצוות!

אני מכבד את הורי לא כדי לזכות בגן-עדן, אלא כי נכון לעשות כן.

התורה מלמדת אותנו מה נכון, ואנו משתדלים לעשות רק נכון, ויודעים ש"נאמן הוא בעל השכר",

עוד רומזת הספינה על כבוד האדם, שהיצר מבקש להשפיל ולהטביע במצולות, ורק על ידי חיבור הנפש הנכבדה אל הקב"ה - מקור החיים, וקשירת כתר לבן בראשו, ניתן לרומם את הכבוד העצמי, ולהינצל מביזוי והשפלה.

מסכת בבא בתרא דף עג"א גובה הגל תלת מאה פרסה.

גובה זרמי האויר המשפיעים על הגלים באופן ישיר, הינם עד גובה של שלוש מאות פרסה, יותר למעלה כבר אין אויר, עד כאן נמצא כל מה שיש לו השפעה על מזג האויר, על הרוחות, על הגשמים ועל היובש, וממילא גם על גלי-הים, השאר מוגדר כבר כ"חללי", כלומר: חלול וריק.

המושג "שלוש מאות פרסה" בא להביע רשות עצמאית לחלוטין, כמו "עולם בפני עצמו". בכל אופן בו יתבאר הנמשל, תהיה הכוונה שלכל גל ישנה עצמאות, והשני לא בא מכוחו של הראשון, הוא לא המשכו ולא בא להשלים את המלאכה. לנו חשובה ידיעה זו כשהנמשל הוא היצרים, וצריכים אנו לדעת שנצחון הקודם אינו מעניק איזשהו יתרון למלחמה הבאה, כי היא באה מעולם אחר, מחזית אחרת ומציעה פיתויים מסוג אחר, אופי לחמה שונה והתמודדויות חדשות.

הגיבור בניצחון יצר-הגאווה יהיה חסר-ישע בכעס, והיודע להתמודד עם תאוות האכילה יהיה אין-אונים בקינאה. כל חזית דורשת אימונים נפרדים, וגיבור חיל הוא המתקדם בכל החזיתות.

מסכת בבא בתרא דף עג"א אורזילא בר יומיה.

כבר ביומו הראשון, גור של ראם אינו חסר-ישע כדרך הגורים של שאר בעלי-החיים, אלא יודע להתהלך לצד אימו, לנתר מאבן לאבן ולגמוע מרחקים.

כדי להמחיש את צרכיו הבסיסיים של גור זה, השתמש רבה בר בר חנה בשפה המוכרת לחכמים וידועה ליושבי בית המדרש, שבה לכל מילה ישנן משמעויות עמוקות, וצריך לפענח אותן, כנאמר: "להבין משל ומליצה, דברי חכמים וחיידתם" (משלי א/א). וכה דברי המעיד על גודל הגור: "הוא כמו הר-תבור".

האם זה שיעור בגאוגרפיה?

הר-תבור נמנה ברשימת ההרים המבקשים שעליהם תינתן התורה (ירמיהו מו/יח. מגילה כט/א), ונפסל בגלל היותו גאווות, ובמקומו נבחר הר-סיני.

גובהו של הר-סיני הוא למעלה מקלומטר וגובהו של הר-תבור אינו עולה על שלוש מאות מטר! במה הוא מתגאה?

התשובה: זהו דרכם של כל הגאווותנים! דווקא הננסים חשים עצמם בעננים.

ציין רבי ישראל: בעצמי קראתי סופר אחד שהפליא לתאר את עוצמת הממשלה, באמרו: הנשר הצליח להגיע בכנפו הימני עד ממל ובכנף השמאלי עד מץ, ציפרנו האחת אוחזת בקלן והשניה בבדן.

תיאור פיוטי זה לא נראה מופרז לבני הדור שידעו במה מדובר, אבל לבני הדור הבא נותר רק סמל, רמז וקוים בודדים, שנראים חסרי הגיון ופשר - איזה נשר יכול לנעוץ צפרנים בשתי ערים הרחוקות זו מזו מהלך יותר מחודש תמים?

סיכם רבי ישראל באזני השואל: הגע בעצמך על השנויים שעברו עלינו מאז חתימת התלמוד, תמורות הזמן נתנו את אותותם לא רק בעובדות, אלא בשפה, בדוגמאות, בתפיסת העולם ובהבנה. אופן התיאור הולך ומשתנה, ולנו נותר רק הסמל חסר הפשר.

רבה בר בר חנה תיאר נושאים עמוקים בסמלים מרוכזים, ומיצה מאורעות עולם במילים שעתה נותרו מיותרות, כאשר כוונתו היתה להעביר לשומעיו מסקנות מחכימות ומעוררות, המקפלות בתוכן ענינים מאד נעלים ונשגבים, בשפה שהיתה ברורה לבני דורו, וחכמי התורה בדורות הבאים שמכירים את שפת התלמוד ומבינים את המגבלות שלנו, האירו לנו את עמק כוונותיו.

מסכת בבא בתרא דף עג"א

מחינן לה באלותה דחיקק עליה שם ה'.

כאשר יורדי הים פוגשים בסערה, שבדרך הטבע לא ניתן לצאת ממנה, גם לא באניה גדולה וחזקה, ומבינים שהפתרון היחיד הוא תפילה מעומק הלב, זה אינו נחשב כעמידה חסרת-ישע מול הסערה, אלא זוהי ההתמודדות הנכונה, והתגובה שבה צריך לפעול, כפי שעשה צוות האניה שיונה הנביא היה בה (יונה פרק א').

אם לא ישקוט הים לגמרי מזעפו בעקבות תפילה, אבל הסערה כבר לא תהיה יותר חזקה מיציבות הספינה. כי קשר אל הקב"ה ותורתו, מבטל נזקים בלתי ניתנים לתיקון (סנהדרין סז/ב: "אין עוד מלבדו", ראה נפה"ח ג/יב).

עוד מסמלת הספינה את עם ישראל לאורך הגלות. הגלים המבקשים להטביעה הם הגוים המצירים את צעדנו, ואינם מאפשרים לנו לקיים את מצוות התורה, והמקל ששמותיו של הקב"ה חקוקים בו, מלמד שהקב"ה שומר ומציל אותנו לאורך כל הדורות (מהרש"א).

הגלים הסוערים הם הגלות בעצמה, המאיימת להטביע את עם ישראל, ו"ניצוצות האש" שבראש הגל, הם המלכים והמלאכים הממונים על האומות, שעם ישראל ניצל מהם על ידי תפילה, שהיא ה"מקל" אשר בו חקוקים שמותיו של הקב"ה.

זהו מקל ארוך, בעל שלושה קצוות; האחד בבית הכנסת, ובסדור התפילה, הקצה השני מגיע השמימה והשלישי נוקב את ציפור הנפש של מבקשי רעתו.

חייבות להיות ליד הנילוס, אגם ויקטוריה, או האמזונס ולא ליד הירדן, בדיוק כפי שאין מקומו של אחד מלווייתני הענק של מעמקי האוקינוס בתוך ים-כינרת, מפני שתוך שבועות אחדים הוא יחסל שם את כל הדגה, ואחר כך ימות בעצמו ברעב ובמחסור. כיום המציאו לכך הגדרה: "פיל בחנות חרסינה".

מסכת בבא בתרא דף עג/א

אקרוקתא = צפרדע הקוראת בכל כח גרונה.

הצפרדע מסמלת את תרבות יוון שעתידה להתפשט בכל העולם ולשלוט בו.

המילה: 'צפרדע' מורכבת משתי מילים: 'צפר' = אור הבוקר, 'דעה'.

היוונים התעמקו בחוקי הטבע והשקיעו הרבה משאבים להרבות ידיעות, וכינו את חכמתם: 'אור'. ההיפך מה'חושך' שקדם לתקופת הגלויים וההמצאות, 'נאורות' בלשונם שבה בעיקבות התפשטות חכמת יוון.

את מיקוד הלימוד לנושאים חומריים מכנים חז"ל כ"חושך" (בר"ר ב/ד: "וחושך על פני תהום"), ומכיון שכל העולם רואה בפיתוח הגשמיות את פיסגת ההצלחה, על כן בא "צפר-הדעה" היוונית לידי ביטוי בשרץ - מלכת-ביצה מאוסה, רירית ומשוקצת, הניזונת על חרקים שתופשת בלשונה הארוכה, ממש כמו היוונים הלוכדים בלשונם הכפרנית ובקריאותם הרמות (כמבואר בקטע הבא, וראה ע"ז כז/ב: "שאני מינות דמשכא").

מסכת בבא בתרא דף עג/א

התנין בלע את הצפרדע.

די הרבה זמן הספיקה הצפרדע לקרקר, להרעיש ולהפיץ כפירה, אבל לבסוף בא תנין, שהוא רומי מלומדי המלחמה, בלעה את הצפרדע וכבשה את יוון.

הכובשים לא הרגו את הנכבשים, איפשרו לתרבות יוון לחדור לרומי, וכך יצא שבני יוון הכבושים השתלטו על רומי הכובשים, ותרבות יוון התערתה ונמזגה בקרב הרומאים, ומאז הפכו שתי מדינות אלה לתרבות משותפת, שתחלה נקראה 'צפרדע', דהינו: קוראת בקול ומכריזה בפיה את חכמתה, כפי שעשו הפילוסופים שהתהלכו בחוצות יוון, ביקשו תלמידים בכל עבר, והרביצו את משנתם בכל פנה. אחר כך היא כבר נקראה 'תנין', הטורף בכוח רב את כל המזדמן לו ונקרה בדרכו.

מאורע שההיסטוריונים מגדירים: "רומי כבשה את יוון, אבל יוון כבשה את רומי", כי בכח הזרוע נצחו הרומאים ובכח החכמה נצחה יוון.

יתכן שהמסופר כאן הוא המקור להגדרת עיסקה כושלת: "בלע את הצפרדע", כאשר הרומאים הכובשים הפכו מרצונם לנכבשים חסרי-זהות עצמית.

הר-תבור אינו גבוה, אלא מזדקר באמצע השפלה והעמק, ומבליט את עצמו ללא כל יחס למרחבי הנוף שסביב. בעוד שהר-סיני הוא חלק משרשרת ארוכה של הרים גבוהים, כלומר: הוא גדול בין גדולים, והר-תבור מתגאה בעמק - במקום שאין בכלל הרים!!!

זוהי התכונה הבסיסית של הראם, שבגללה לא יכול היה נח להכניסו לתיבה.

הוא אינו חלק מהנוף, ולא יודע להשתלב בין שכנים, הוא ישתולל ויפריע את מנוחת כל החיות, הבהמות, העופות והאדם.

אם ההנידון היה על גור ראמים, יכולים היינו להפטיר באדישות: "זו בעיה שלו", אבל התיאור הובא לכאן כדי למנוע מאיתנו תכונות ראמיות כאלה העוצרות בעדנו מלהיכנס לכל מיני תיבות הצלה.

מסכת בבא בתרא דף עג/א

רמא כופתא סכר לירדנא.

הראם הטיל גללים, קוצים, עפר בוץ ואבנים, ועצר את כל מקורות המחיה למשך זמן די-ארוך, עד שהמערכת התאוששה והשתקמה.

ישנם בהרי טורקיה צפירי-פרא, המדלגים על סלעים ומפני כובדם גורמים למפולות, שהם עצמם מזדקרים, לנוס מהאבן הנשמטת מתחת רגליהם. הם יודעים תמיד לברח כלפי מעלה, ושם מוצאים מקלט. אבל האבן המדרדרת גורפת איתה עוד ועוד אבנים, ועד תחתית ההר מגיעים לפעמים אלפי קילוגרם של אבנים וחול.

אם נחל זורם למטה בקרקעית, הרי שמפולת כזו גורמת להטיית האפיק, כדי לעקוף את הערימה החדשה, ולנגוס אט אט בשוליה, כדי לייצר תוואי חדש.

"רמא סכא", מתפרש גם שהראם שיבש את האיזון, עקר עצים, השליך ענפים, זמורות וגזעים.

ראם הנמצא על גדת הנהר, היכן שישנה צמחיה עבותה, מעורר שם תהו ובהו, דוחף עצים המימה, וכשהוא בצלע אחד המדרונות הגולשים לערוץ, מתפרע ומפריע את שלות-עולם הנסוכה על הסלעים וגושי האדמה.

התוצאה באה לידי ביטוי בסכר העוצר את מרוצת המים, ומציף מים סביב.

כל החיות, הבהמות והעופות החיים משני צדי הנחל, מקננים על שפתו וניזונים מהצמחיה והדגה שבו, כולם תורמים לנחל בדיוק את אותם משאבים שהם נוטלים ממנו, ויחסי התלות ההדדיים [=סימביוזה] אשר בגדות הנחלים הוא נושא מרהיב, שחוקרי טבע נדהמים מהמורכבות המופלאה שלו.

כל זה טוב, נכון ויפה עד שפתאם מופיע איזה ענק שאינו יכול להשתלב בתוך התמונה הרגישה, העדינה, היפה והשברירית.

חיות ענק כאלה צריכות לחיות במקומות רחבי-ידים, ואלה מתוכם שצריכות את גדות הנחלים,

מסכת בבא בתרא דף עג"א סברו יבשתא היא.

הטעות של יורדי הספינה שהתנחלו באי, היא, שהם "סברו יבשתא היא", גוש אדמה ועפר חסרי חיים, כי כך אכן נראה כדור הארץ, אבל האמת היא שיש לו אישיות משלו, כפי שכתב הרמב"ם: הכוכבים והגלגלים - כולם בעלי נפש ודעה והשכל הם, והם חיים ועומדים ומכירים את מי שאמר והיה העולם, כל אחד ואחד לפי גדלו ולפי מעלתו משבחים ומפארים ליוצרים כמו המלאכים, וכשם שמכירים [את] הקב"ה כך מכירים את עצמם, ומכירים את המלאכים שלמעלה מהם, ודעת הכוכבים והגלגלים מעוטה מדעת המלאכים וגדולה מדעת בני אדם (יסוה"ת ג/ט).

באותה "דעת" שהטביע הקב"ה בכל מערכת כוכבי השמים, מצליח כדור הארץ להתמודד בנוזקים הנגרמים על גביו, שהפשוט והברור שרבו שריפות גורם לריבוי גשמים, המכבים את השרפות. כיום מנסים המלומדים לחקור את התופעה על ידי הקפת מכלול תנועות מזג האוויר בכל העולם, ואף על פי כן חוזרים בני האדם על הטעות של יורדי הספינה, מפירים את האיזון, מזיקים את הטבע ונפגעים באותו האופן. רבה בר בר חנה לא דיבר במפורש על נזקים אקולוגיים, מפני שלא רק את הבעיה הטכנית הוא ביקש להציג, לכן המשיל זאת דוקא לדג, ובכך הרחיב את המשל שלו גם לעבר נושאים רוחניים המיוחדים לעם ישראל המשול לדגי-הים.

מסכת בבא בתרא דף עג"א התחמם גב הדג והוא התהפך.

דג הענק התהפך כדי לצנן את הכווייה שעשינו לו על גבו.

הסיפור היה כאשר אנשי צוות הספינה ראו גדול, שהצטבר חול ואדמה על גבו, וצמח ארוך ושדה מרעה עליו, וטעו לחשוב שזו יבשה חסרת חיים, התאזרחו במקום, חטבו עצים, הציתו בהם אש, אפו ובישלו על גבי האי, זיהמו אותו לגמרי, היפרו בו את האיזון העדין והשברירי שהתקיים בו עד בואנו שמה.

ההפרה הבוטה נתנה את אותותיה, וכאשר היה חם על גביו, התהפך האי, כדי להצטנן קצת במי-הים, ונגרמו בו זעזועים גדולים, שטפונות, רעידות אדמה, בצורת, שריפות יער, ושאר אסונות טבע, שאינם מתרחשים כאשר אין מפריס את המאזן. אמנם אם הדג היה מתהפך לגמרי, היו כל היושבים עליו שוקעים במצולות ים, אבל הוא רק נע ונד קמעה, כדי להעלות גלים על מקום הכווייה, וכבר היתה רעידת אדמה רבת-עצמה. ואם לא שהספינה היתה קרובה, ולא עבר זמן רב מאז התחילו להפר שם את האזון, והאי עדיין יכול היה להשיב לעצמו את מערכת החיים התקינה. אם לא כך היה, היינו טובעים מהתפרצויות של איתני טבע, שאין כח שיכול לעצור אותם בשום אופן.

יחדיו הם הפכו להיות עם שהוא גם שולט על חכמה וגם על כח.

כיוון שהתננין הוא בעל-חיים של מים כמו הצפרדע, נחשבת הבליעה הזו כהתמזגות, שלא העלימה את יוון וגם לא העלימה את רומי, אלא מעתה הם "צפרדע-תננין", כלומר: צפרדע חזקה כתננין, ותננין רעשני כצפרדע. זוהי "יוון/רומי" המשלבת את הכפירה היוונית ואת שלטון הכח של רומי, שיתוף פעולה שלילי זה מכנים חז"ל: "מלכות הרשעה".

מסכת בבא בתרא דף עג"א אתא פושקנצא.

השילוב של יוון/רומי לא הועיל להם להיות מנצחים לנצח, מפני שלבסוף באה עורב ממין נקבה, דהיינו: הגר שפחת אברהם, אמו של ישמעאל, הוא עתיד לשים ללעג וקלס את תרבותה הכפרנית של יוון, ואת כוחה של רומי, ובלעה את התננין, כאשר בני ישמעאל יקחו את השלטון מידי הרומאים.

כאן אין שיתוף פעולה! ה'עורב' אינו משתלב בתמונה, הוא אינו מצטרף אל ה"צפרדע-תננין", אשר אינו מעופף, ולא יכול למצוא מכנה משותף של חיי אחווה עם העורב השחור, והעורב שיבלע את התננין לא יאפשר לו להשאיר שרידי תרבות.

בהדגשה שהיתה זו עורבת דווקא, למדונו חז"ל שתרבותו של ישמעאל - פרא אדם, בא לו מצד אמו (מהרש"א).

מצד אברהם אביו הוא "אדם" דהיינו: גם אנושי וגם מאמין בה', אבל מצד אמו הוא היה רק "פרא"! דהיינו: נטול מסגרת וחסר-מעצורים.

השילוב המוזר של "פרא" עם "אדם", כשהאמא נותנת את הטון, עתיד להוליד אומה, שמרכז החיים שלה זו הפראות. את הפראות הזו היא תבצע כביכול בשם ה"אדם" ואמונה. הם יסכימו למסור את נפשם למוות, בשם שקרים שהם ימציאו בשם האמונה שלהם, הפרא יכריז בקול שהוא "אדם", ובפראות חסרת הגיון יוכיח פראות וידבר על אמונה.

מסכת בבא בתרא דף עג"א אי לאו דהואי התם לא הימני.

חיבור של פראות עם אמונה, זה דבר כל כך חסר הגיון, עד שאמר עליו רב פפא בר שמואל: אם לא הייתי שם, והגעתי בעצמי לאותן המסקנות, לא הייתי מאמין לדבר כל כך לא מתקבל על הדעת.

רב פפא מאשר שאכן תמונה חסרת הגיון עתידה להתגלות לעיניהם של בני סוף הגלות, והיא אכן כל כך חסרת הגיון, עד שאפילו אנו - שאנו עדים לה במו עיני הבשר שלנו, עדיין לא מצליחים לעכל את מראה העינים של חיבור מטורף בין פרא לבין אדם, שמנסה להשתלט על הצפרדע/תננין.

מאחר וההיסטוריה היא טובת הפרשנים, על כן במקום לנסות להציע הסברים, עדיף להמתין ולגלות את ההסברים המרתקים ביותר.

יכול להעירו אם הוא יודע שהחבר ישמח לראות זאת.

בספרנו שב"ח על קידושין (דף לא/א), בנושא "כיבוד הורים של דמא בן נתינה", מבואר שדמא לא העיר את אביו, בגלל השכל הרפה של האב, שאינו שמח בריווח הבן והמשפחה, אלא שמח רק בשינה שלו, ובנו האציל כיבד טיפשות זו (ראה שם).

אך יתכן שרבי יהושע העיר את רבי אליעזר כדי להתגונן, כי הוא חשב שאור בוהק זה מראה על סכנה כלשהי, וצריך להתמודד איתה בכוחות משותפים, שהרי "טובים השנים מן האחד" (קהלת ד/ט), או שמקור האור הוא "צוציתא דימא" המבואר לעיל, שמטביע ספינות, ואז העיר רבי יהושע את רבי אליעזר כדי לומר ודוי בטרם המוות, או להתפלל.

מסכת בבא בתרא דף ע"ב

נהר הירדן.

נהר זה אינו תעלת-מים! גם לא מעבר של הרבה מים! לירדן יש מעלה נפרדת והגדרה יחודית - הוא שער הכניסה לארץ ישראל והמעבר מארצות החולין לארץ הקודש.

מיד כאשר ריש לקיש חצה את הירדן בדרכו לארץ ישראל, בן-רגע הוא הפך מליסטים גיבור המנצח מגבעה לגבעה, לבן תורה חלש ושברירי (ב"מ פד/א).

נהר זה יוצא ממערת פמיאס = בניאס בעיר המקראית 'לשם' הנמצאת בתל-דן (יהושע יט/מז, מגילה ו/א), שהיא העיר הצפונית ביותר בארץ ישראל שהקב"ה הראה למשה רבינו (דברים לד/א).

לא משנה מהיכן חודרים ומחלחלים מים אלה אל מקורות הירדן, מיד עם הגיעם לגבול הצפוני והעליון של ארץ ישראל, הם פורצים ממעמקי האדמה, יוצאים ממערת פמיאס, ומעניקים את ברכתם לכל יושבי הארץ.

כאשר החכמים למדו על אודות מעלותיו הרוחניות של נהר הירדן, שהוא הנהר החשוב ביותר של ארץ ישראל, היחיד שעובר לכל ארכה, שאר הנהרות חוצים אותה לרחב, ויש לו מעלות רוחניות רבות, כשהסיבה לכן היא כי הוא "ניסתר", הנובע ממערה ניסתר.

העובדה שהוא מגיח מתוך מערה ניסתר, אינה מעניקה לו זכויות, אלא מוכיחה שיש לו זכויות, ומתקיים בו הכלל "אין הברכה שורה אלא בדבר הסמוי מן העין" (תענית ח/ב).

בגלל מעלה זו המליץ אלישע הנביא לנעמן שר-צבא ארם לטבול בירדן כדי להתרפא מצרעתו (מ"ב פרק ה'), כי צרעת נגרמת לבעלי גאווה ובאה בעקבות גילוי וחשיפה (ערכין טז/א), והתקון לכך הוא להיות נחבא אל הכלים, שפל רוח ונסתר.

לכן הטובל בירדן תוך כדי שהוא מתבונן במשמעות שיש בנהר זה, מפנים אל לבו את ענין ההסתרה והענווה, ירפא בכך מכל מום, נגע וצרעת.

זהו הסברו הפשוט של הסיפור, שכדור הארץ מתנהג כאילו שיש בו חיים, וכשהוא סובל מ"מחלה" כלשהי, הוא "יודע" כיצד לרפא את עצמו, בדיוק כפי שעושה כל בעל-חיים.

מסכת בבא בתרא דף ע"ב

קרטילתא דדביתהו דרבי חנינא בן דוסא.

הארגו של האשה הצדיקה.

בת-קול הרחיקה את הסקרנים מהכספת, והכריזה שאין לנו קשר, ולא יכול להיות לנו קשר אל ארגו שכיות החמדה של נשות הצדיקים.

מקומם של כאלה ארגוים צריך להיות במצולות! ואם לא תשאירוהו שם, הוא ישוב חזרה למצולות יחד עם האניה וכל אנשי הצוות שלה!

ארגו זה צריך להיות שם יחד עם רבבות ארגוים, תיבות וחפצי יוקרה הנמצאים במצולות ים.

בת-הקול נידבה להם סוד, שהם זכו לראות את הארגו של הצדיקה, אשתו של רבי חנינא בן דוסא, אשר וויתרה על רגל הזהב, ורצתה שישאר לה לעתיד לבוא.

רק את השכר שלה אתם זכאים לראות, כי הוא כבר נחשף פעם אחת בעולם, ומעתה הוא כבר אינו טמון במקום שהנביאים מגדירים אותו בלשון: "עין לא ראתה אלקים זולתך, יעשה למחכה לוי" (ישעיהו סד/ג). אותו יכולים אתם לראות.

כך ישנם המון ארגוים שכר מפוזרים בכל מקום אפשרי, ואתם זכיתם לראות את האחד הממתין במצולות עד שיבוא יומו, וכשמלאכי השמים ירדו למצולות-ים, כדי להביא אבנים טובות ומרגליות, לעשות מהם את שערי ירושלים (ב"ב עה/א. סנהדרין ק/א), הם ילקטו משם גם את כל שכיות החמדה הרבים הממתנים לכל הצדיקים, ועד אז אין לאיש רשות לדלותם משם, ואף לא לראותם, מלבד את זה שכבר ניראה בעבר.

מסכת בבא בתרא דף ע"ב

מאור גדול ראיתי בים.

מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע שהיו בספינה, רבי אליעזר ישן, ותוך כדי נמנומו הוא הרגיש שנודעזע רבי יהושע, שעמד על ספון האניה, צפה אל הים, ראה דבר-מה וקרא בהתפעלות, ועל ידי כך התעורר רבי אליעזר מהקריאה של רבי יהושע. אמר לו: מה זה יהושע? מפני מה נודעזעת? מה ראית? ומדוע הערת אותי? אמר לו: מאור גדול ראיתי בים, והבנתי שתצטער אם לא תראה אותו בעצמך, על כן הערתיך.

אמנם על פי מרוצת הדברים, יותר נכון היה לבאר שרבי אליעזר התעורר בגלל קריאת התפעלות שנמלטה מגרונו של רבי יהושע, אלא שאין אנו רשאים לבאר כך, בגלל הכלל: "גזל שינה הוא חמור, ואינו ניתן להשבון", לכן לא יתכן להניח על גדולי עולם אלה התפרצויות בלתי נישלטות, גם לא כשמראה מרהיב ביותר נגלה לנגד עיניהם.

אך אם נבאר שהיתה זו קריאה מתוכננת, ייצא לנו חדוש להלכה, שהרואה דבר נפלא ליד חברו הישן,

מאד. בצד המערבי של אותם ההרים, הוא נובע בצורת נחלים; נחל נעמן, נחל קישון, נחל אלכסנדר, נחל התנינים, הירקון וכדומה. דרך אותם נחלים הוא מתגלגל ויורד לים הגדול = ים תיכון. על פי פשוטם של דברים, ברור מסלולו של הירדן, וברורה גם ההגדרה "מתגלגל", דהיינו: לא עובר בדרכים הרגילות של שינוע מים, אלא במחילות תת-קרקעיות, כפי שאומרים חז"ל על הנפטרים בחו"ל, שיהיה להם "גלגול מחילות", כדי לקום לתחיה בארץ ישראל (כתובות קיא/א). גם לירדן "שער שלהם", הירדן והקמים לתחיה עתידים להיפגש באירוע מרגש המבואר בקטע הבא.

מסכת בבא בתרא דף ע"ב/ב הירדן נשפך לפי הליכותו.

הים הגדול אינו תחנה סופית של מי-הירדן, אלא מבלי להתערב במי הים, חורף הירדן זרם אישי ועצמאי בתוך הים. מתגלגל וזורם בנפרד משאר מי-הים, ויורד לתוך תהומות האוקיינוס, עד שמגיע למקום הניסתר, שהרי יוצא ממקום ניסתר בכניסה לארץ הקודש, ועתה הוא מסיים את מסלולו במקום ניסתר, ונכנס לפיו של לוייתן, ומשקה אותו במים הטהורים של ארץ הקודש, כדי להכינו להיות ראוי לעלות על שלחן הסעודה שעתיד הקב"ה לערוך לכבוד הקמים לתחייה.

יש למי-הירדן דרך נוספת להתחבר אל המים של ים-התיכון, כי התחנה הסופית של הירדן היא כאמור; ים-המלח, בגלל החום הכבד השורר שם דרך קבע, מתייבשים מימיו ללא הרף, האדים העולים ממנו מתערבבים בעננים הבאים מים התיכון, ואז יהיה הסבר הדברים שמי-הירדן נכנסים לפיו של לוייתן בצורת עננים ואידי מים, שהלוייתן הרוחני הוא נושם ושותה, כהכנה להיות ראוי לסעודה של הצדיקים לעתיד לבוא.

שהרי שנים היו תחילה, את האחד השאיר הקב"ה בים ואת השני העלה לשמים. הנמצא בים שותה את מי הנחלים והנמצא במרומים ניזון מהאדים.

המסלול המרתק של הירדן מלמד גם על מסלולה המרתק של הנשמה, שיצאה ממקום נסתר - מכיסא הכבוד של הקב"ה, ולמרות הירידות, הנפילות וההשתלשלויות הרבות, עדיין אי-אפשר להרוות את צמאונה בתחליפים זולים של נהרות חו"ל ושאר תרבויות הגויים, ולמרות היותה שרויה במעמקי הים, היא ממשיכה להיות צמאה אך ורק למי הירדן הבאים מארץ הקודש.

מסכת בבא בתרא דף ע"א/א פליגי בה תרי מלאכי.

בין נבואות הנחמה ישנו תיאור כיצד תיראה ירושלים לעתיד לבוא, ובין היתר מתוארות שם "שמשות" החומה.

מסכת בבא בתרא דף ע"ב/ב מסלול נהר הירדן.

על פי מסלולו של הירדן המשיכו חכמי בית המדרש לתאר את מעלותיו של נהר זה, ואמרו שבדרכו הוא מהלך בימה של סבכי, אגם חולתה הנמצא צפונית מהכנרת (כמבואר בהמשך: "שבעה ימים - וימה של חילתי") [חלקים רחבים ממנו יובשו לאחרונה]. שם נעצרת מרוצת הירדן, וכאן שוקעת כל האדמה שהוא גרף עד כה לכך אורך הערוץ, בגלל הירידות התלולות שגרמו לו למרצה רבתית, הגורפת טיט עפר וחול. כל אלה שוקעים במרחבי הבוץ של 'סבכי', ומים זכים וצלולים נשפכים אל הכנרת. ממעלת הזך של הירדן יש להסיק, שבעל המעלה צריך להיות נסתר ונחבא אל הכלים, ולכך צריך גם לצרף ניקוז כל פסולת וניקוי סיגים הנדבקים ונסחפים במשך הזמן, גם במישור הרוחני, וגם במישור הפיזי, גם ליחיד וגם לציבור, ושילוב של הסתרה וצניעות, עם זוך וטוהר מקנים את המעלות שכאן מתהדר בהן הירדן, והן מעלות נכבדות לכל אחד ואחד המבקש לתחום את עצמו בתוך גבול של קדושה.

החכמים המשיכו לתאר עוד שלב במסלול הירדן ואמרו שהוא עובר בתוך הכנרת, שהיא ימה של טבריה, חוצה אותה ובאורח פלא אינו מתערבב בה, אלא נותר כמו זרם מים נפרד בתוך מי הכנרת. מתכונה זו של הירדן יש ללמוד על מעלה נוספת, למרות שעלינו להיות מדי פעם בין ההמון, עלינו ללמוד שלא להידבק מהם ולא להסחף אחריהם ואחר דעותיהם ומנהגיהם, אלא עוד בטרם נגיע חזרה אל בית המדרש, נטביל את השכל במים הזכים, ולא נכנס לבית המדרש עם הידיעות של בני השוק. אלא נאפשר לחכמת בית המדרש לעצב אותנו ללא כל דעה קדומה, ואז תצא מאיתנו תורה נקיה, זכה, צלולה ומתוקה ככנור וככנרת (מגילה ו/א).

מסכת בבא בתרא דף ע"ב/ב הירדן מתגלגל ויורד לים הגדול.

את השלב הנוסף של הירדן בטרם יסיים את מסלולו, תארו חז"ל ואמרו: שהוא מהלך בימה של סדום (בכורות נה/א). כלומר: נשפך לים-המלח. אם נשפט לפי מה שאנו רואים בעינים, נראה לנו שים-המלח הוא התחנה האחרונה, ואין המים ממשיכים מים-המלח לים מקום אלא נותרים בו, מפני שהוא המקום הנמוך ביותר, ואין למים להיכן לגלוש משם. אך עבודה היא שלמרות כמויות המים האדירות הזורמות בירדן לכיוון ים-המלח, בפרט בעונת הגשמים ובאביב בהפשרת שלגי החרמון (ראה יהושע ג/טו, וסוטה לד/א), למרות כן אין מפלס מי ים המלח עולה, מדוע? בגלל הפיתולים הרבים של נהר הירדן אחר שהוא יוצא מהכנרת, שבהם הוא עובר ומתגלגל, ורוב המים נספגים באדמה, מחלחלים בהרים הנמצאים בצד המערבי, כגון הרי נפתלי, הרי הכרמל והרי שומרון, שלמרגלותם המערביים ישנם מאגרי מים תת-קרקעיים גדולים

יהיה עשוי מחטיבה אחת של גוש מחצב יהלום, שהוא מינרל טבעי, לכן יצטרכו לנקוב ולקדוח בו שער. מעניין לראות מי יזכה בפסולת המחצב, שהרי בפסולת מחצב לוחות-הברית זכה משה רבינו (נדריס לח/א).

מסכת בבא בתרא דף עה/א

האם ישנם כאלה יהלומים גדולים?

תלמיד מזדמן ששמע את השעור ליגלג על רבי יוחנן, ואמר: הרי יהלום בגודל ביצת צוצלת ויונת-בר קטנה, שביצתה אינה גדולה בהרבה מצפורן אדם, מעט יותר גדולה מס"מ בודד, גם כזה יהלום אין אנו מוצאים, ואתה אומר שכאלה יהלומים גדולים יימצאו לעתיד לבוא, שכל יהלום בודד יהווה שער, דבר שהוא בלתי אפשרי בעליל. כך טען התלמיד, ורבי יוחנן לא הגיב לליגלוגו.

מאז כבר עברו הרבה מאות שנים, ומיכרות היהלומים התרחבו והתפשטו לארצות רבות, ועדיין היהלום הגדול ביותר בעולם, אינו עולה על גודל ביצת היונה.

לא נכון עשה התלמיד שליגלג, כי גם אם אין הדברים מתיישבים על ליבו, והוא חושב שהם ממש כפשוטו, עדיין יכול היה ללמד זכות על דברי הרב, ולהניח שהוא מדבר ברמזים, כוונות עמוקות הוא טומן בדבריו, כפי שפעמים רבות עושים החכמים, על כן היה עליו לנסות לחשוב על כיווני סוד ורוז, ולא להתפרץ בליגלוגו.

אלא שהפעם התכוון רבי יוחנן כפשוטו ממש. לימים הפליגה ספינת התלמיד המלגלג בים. שם הוא ראה מלאכי השרת, שהתגלו לעיניו כחוקי טבע המנסרים ומלטשים אבנים טובות ומרגליות. "מלאכים" אלה יכולים להופיע באין-ספור צורות, החל במראות רוחניים גבוהים ובחזון של רוח הקודש, וכלה בחוקי הטבע, כזרמי מים המשייפים אבנים, מירבצי מינרלים הנדחסים אט אט, ויוצרים נטיפי יהלום בוחק, ובדולח זך וטהור, כנאמר: "עושה מלאכיו רוחות, משרתיו אש לוחט" (תהילים קד/ד), גם הרוח וגם האש וגם שאר חוקי הטבע, כולם יכולים להצטייר כמלאכי רום, בהתאם לתפקיד המיוחד שמטילה עליהם ההשגחה העליונה. אין אנו יודעים מה בדיוק ראה אותו תלמיד, אך מתוך מה שראה, הבין באופן ברור, כיצד מתארגנים כל חוקי הטבע, ואט אט הם חותרים קדימה, לקראת ביצוע חזון הנבואה, וכשהיא תתגשם, האבנים הללו שבינתים עדיין ב"שיפוץ", תוכלנה להתייצב בשערי ירושלים במלוא תפארתן.

מסכת בבא בתרא דף עה/א

התלמיד מעיד שראה יהלומי ענק.

את אבני החזון של הרב זכה התלמיד לראות בדיוק בגודל שרבי יוחנן הציע על פי דרשה מהפסוקים,

בין אם הכוונה לחלונות, שהזוגיות לא תהינה מזכוכית רגילה, אלא יפוזו באלפי גוונים של אבנים יקרות (רש"י ישעיהו שם), ובין אם "שמשותך" היא החומה העוטפת את היושבים בתוך העיר, כפי שעוטפת השמש את כל יושבי תבל (רשב"ם). או כפשרה - החלונות אשר בתוך החומה (כמבואר בהמשך: "לכו דבי זיקא" וברשב"ם שם). כך או כך, ברור מה זה "שמשותך", אבל מה זה "כְּדָכְד"? איזה חומר זה? האם נפגשו עם שם כזה אי-פעם? התשובה: אין כזה חומר! וממילא לא יתכן לפגוש בו.

בנושא זה ישנה מחלוקת בין שני מלאכים ברקיע; גבריאל ומיכאל. ויש האומרים שמחלקת זו אינה בגבהי מרומים, אלא בבית המדרש.

בטרם נראה מה הם או הם מסבירים, צריכים אנו לתת את הדעת על הספק שנפל בבית המדרש בזהותם של בעלי הדעה כאן, האם הם שני מלאכים בשמים, או שני הבנים של רבי חייא.

כיצד יתכן כדבר הזה? הרי בדרך כלל נופל ספק בדברים קרובים ודומים, כגון כשרוצים להביא פסק הלכה, אפשר לצטט אותו בשם הרב של השכונה כאן, או של חברו, הרב של השכונה הסמוכה. כשרוצים להסביר כיצד מחברים מכונת כביסה, מביאים את דעתו של טכנאי זה או זה, אבל לא טועים בין דברי הטכנאי לדברי הרב! הפוגש באפילה איזו חיה חמקנית הנסה אל בין השיחים הנמוכים, יכול לטעות בין ארנבת לחתול, אבל לא בין עכבר לסוס! ולא בין דולפין לתרנגול! הנה כאן מוצאים אנו שהיה ספק בזהותם של בעלי המאמר. מסתבר שהספק הוא בהחלט במקום! אם היו מביאים ניתוח אופי של שני המלאכים ועוד תמונת מצב של שני החכמים, בהחלט ניתן היה להציג בקשה: "מצא את ההבדלים", ולא בנקל אפשר היה למצא אותם, כלשונו של החזון איש: "מה לי המלאך גבריאל, מה לי הרשב"א", ביחס אלינו שניהם שוים!

מסכת בבא בתרא דף עה/א

שְׁעָרֵיךְ לְאֲבְנֵי אֶקְדָּח.

אבנים שצריך לקדוח בהן, ולא לבנים, אבני בנין או ברזלים שבונים אותם מראש בצורה של שער. על חלק זה של נבואה שמור עמנו מעשה שהיה. רבי יוחנן דרש לתלמידיו מתוך פסוקי הנחמה, ותיאר באזניהם כיצד ייראו שערי ירושלים לעתיד לבוא, וכך אמר: עתיד הקב"ה להביא אבנים טובות ומרגליות, שהן שלושים על שלושים אמות =שבעה-עשר מטר וחצי מטר, על שבעה-עשר מטר וחצי מטר, כמו בנין דירות מרובע בן שש קומות, וחוקק בהן שער של שער אמות =ששה מטר באורך, בגובה עשרים אמות. ומעמידן בשערי ירושלים, שיהיה כביש דו-מסלולי בתוך אותו שער היהלומים.

בבניה רגילה, ניתן לבנות את השער עם החקיקה שלו, אך הרי כתוב שיצטרכו לחקוק בו, משמע שהשער

העין הבוחנת של רבי יוחנן, את המשכו ראו שאר התלמידים, ואת הסוף ראו גם פשוטי העם.

מה שכתוב: "נתן עיניו", אינו צריך להתפרש שהרב הקדיש מבט נוקב לתוך עיניו ופניו של התלמיד, שהרי אסור להסתכל בפני אדם רשע (מגילה כח/א), אלא בחן את עומק שורש נשמתו ואת מקור מזונו הרוחני, דהיינו: שהקפיד עליו, שהרי גם על רב ששת מופיע בגמרא הלשון: "נתן בו את עיניו" (ברכות נח/א), ורב ששת הרי היה עיוור, הרי שלשון זו מתאימה להאמר על הקפדה, וגם כאן רבי יוחנן הקפיד על התלמיד (גם רבי שמעון בר יוחאי נתן עיניו ביהודה בן-גרים המלשין, שבת לד/א). אכן נותן העינים כאן הוא רבי יוחנן, גם עליו מסופר, שלמרות שלא היה עיוור, אך עיניו היו מושפלות תמיד אל הספר, וגבות עבותות היו מכסות אותן, מבלי שיוכל להביט אל מעבר לארבע אמות, רק במאמץ מיוחד ("ק קיז/א).

בהבטה זו הביט רבי יוחנן בתלמיד המלגלג, ועל כן אין פלא שתוך זמן קצר הוא איבד ממשקלו, והפך להיות שלד מהלך, שלא הצליח להשאר זקוף זמן רב.

חז"ל מדגישים שהוא הפך להיות גל של עצמות, כמי שמת כבר מזמן, כי הרב בחן את זכויותיו למפרע, והבחין שכבר מזמן הוא איבד את זכות החיים.

מסכת בבא בתרא דף עה/א

הרב נתן את עיניו בתלמיד המלגלג.

יש להתבונן במעשה זה. תחלה, רבי יוחנן לא כעס על התלמיד בשעה שהוא ליגלג עליו, למרות שמעשה זה נראה כחוצפה שאין כמוה, בפרט שהיה זה בזמן הדרשה, וסביר להניח ששומעים רבים שמעו את הליגלוג, ובכל זאת הבלג רבי יוחנן. אמנם אפשר לבאר באופן פשוט ושטחי שהתלמיד בו בליבו, והליגלוג לא הגיע לאזני הרב, אבל סיפור דומה מופיע גם על רבן גמליאל שדרש דבר-מה, ותלמיד ליגלג עליו, והשמיע את לגלוגו בקול-רם והרב לא כעס על לגלוגו כלל (שבת ל/ב).

יותר מכך, דווקא בשעה שהתלמיד ראה בעיניו עד כמה צודקים דברי הרב, וחזר מלא התלהבות ואישורים לרב, דווקא אז מצא רבי יוחנן מקום לגבות את חובו הישן? הרי להפך! סביר להניח שאחר שהתלמיד ראה בעיניו, הוא כבר מאמין לכל דברי הרב, ומעתה יאמין גם לכל הדברים החדשים שהוא עדיין לא שמע ולא ראה, שהרי כך הוא אמר לרב: רבי, לך נאה לדרוש! דהיינו: דרשות נוספות, בכל שטח ותחום, שהרי מעתה אני מאמין לכל דברך, איני צריך לראות יותר כלום.

יותר מכך, מראה עיניו של התלמיד עשוי לחזק את דברי הרב בלב שאר תלמידיו, ורבי יוחנן יכול להשתמש בתלמיד זה כעוזר ומסייע לו בדרשותיו, שיבקש מהציבור להקשיב לתיאור חי ואמין.

אלא כאן לימד אותנו רבי יוחנן יסוד בכוחות הנפש. ישנם אנשים שמטבעם פקפקנים, וכל דבר שהם

שהן שלושים על שלושים, על כן פנה התלמיד אל מלאכי השרת ושאל אותם: אלה למה? ולמי?

יתכן שאת היופי המדהים הוא ראה במקום פראי ושומם, או בתוך מערה נסתרת, על כן התפלא - מדוע אין לאיש הנאה מעוצמה בראשיתית זו? על כך אמרו לו המלאכים: שעתיד הקב"ה להעמידן בשערי ירושלים.

אם נאמר שלתלמיד זה היתה מעלה גבוהה של רוח הקודש, אזי החזון שראה היה של מלאכים ממש, והוא ניהל איתם שיחה ממש, אך מתוך ליגלוגו על דברי רבי יוחנן, וכן על פי סופו המר, סביר יותר להניח שהוא לא היה זכאי להתגלות מראות אלקיים, וממילא מלאכי השרת שראה הם חוקי הטבע שהתבונן בהם, שהרי הוא היה חוקר מעמיק, המתבונן בחוקי הטבע, לכן השווה בין יהלומים לביצי יונה, והדו-שיח שהיה לו עם המלאכים התנהל בתוככי לבו, והרי בכל זאת, תלמיד של רבי יוחנן הוא היה, על כן כשעמד מול מחזה טבע עוצר נשימה ומדהים, הוא ידע להיכן צריך לשייך כזה יופי אציל, בפרט שזה הזכיר לו את הדרשה ששמע מרבו, המתאימה בהחלט למה שראו עיניו, על כן שמר את המחזה בלבו.

כשהוא חזר מההפלה, חזר לשעור של רבי יוחנן, ומצא אותו ממשיך להרביץ תורה לתלמידים, אמר לו התלמיד לרבי יוחנן: דרוש רבי! ולך נאה לדרש! כאשר אמרת כן ראיתי, דע לך, במצולות ים, באיים נידחים, במפרצים שוממים ובמערות חשוכות, הרחק מעין-רואה, מתגבשים נטפי בדולח, מצטיירים גבישי קריסטל, וזרמי מים משייפים אבנים מדהימות ביופיהן. הטבע שנראה מת ודומם, אינו כן בכלל! הוא חי ומתארגן - במו עיני ראיתי זאת.

מסכת בבא בתרא דף עה/א

אם לא ראית לא האמנת?

רבי יוחנן כעס על התלמיד ואמר לו: ריקה, אם לא ראית, לא האמנת?! מלגלג על דברי חכמים אתה! רבי יוחנן נתן עיניו בו בביקורת, ועל ידי כך ביטל ממנו את זכות החיים. תוצאת הביקורת של הרב היתה שכל שומנו כחש, בשרו התדלדל, הרזה עוד ועוד, ונעשה גל של עצמות, עד שנפח את נשמתו מחמת חולי וחלשה.

ההדגשה "גל של עצמות", מלמדת שהוא נראה כאילו שמת כבר מזמן, כלומר: המוות החל לקנן בגופו עוד בזמן שהוא ליגלג. לא ביקורת הרב היא זו שהרגה אותו, אלא ההתייחסות המזלזלת של התלמיד, היא זו שגרמה לו להתנתק ממקור החיים, אלא שעד עתה לא שם הרב את ליבו לתכונות השליליות של התלמיד, ועכשיו שהשיג בכך, הוא נקב מבט חודר אל העבר השלילי, וגילה את שורש הרע הטמון בו זמן רב, שביאר תופעות שליליות נוספות בהתנהגותו, וכאילו שכבר מאז מת ועתה הוא אינו אלא גל של עצמות, שאת תחילתו ראתה

על בני ישראל באותה עת נאמר שהתכלתה מהם הזוהמה של החטאים, זוהי סיבה בהחלט טובה לראות את העשן עולה ונמוג במרחקים. זהו עשן הלוקח איתו את כל מה שלא צריך להיות כאן. את העשן של הר-סיני ראו רק מרחוק, וזה בהחלט מעורר כבוד, וכאשר משה עלה אל ההר, הדגישה התורה במפורש שהוא נכנס אל תוך הענן (שמות כד/יח), לא בגלל שבעשן אי-אפשר לנשום, שהרי בין כך ובין כך היתה שהותו שם בדרך נס, אלא שעשן הוא סמל שלילי! והקב"ה לא הכניס את משה רבינו למקום מאוס!

החמרים המיוחדים שמעלים עשן יפה, מסתלסל וריחני, שהכינו מהם את הקטורת של בית המקדש, הגדירה התורה את העשן הזה כ"ענן" - "ענן הקטורת" (ויקרא טז/יג), ואף על פי כן אסור היה לאיש להיות במקום בשעה זו, אפילו לכהן מקטיר הקטורת, אלא הוא הניח אותה על הגחלים, יצא, והשאיר את המקום אפוף עשן, וללא נפש חיה. על כן ברור שחופה אשר נועדה לגונן ולהיות מאד קרובה למסתופף בצילה, אינה יכולה למלא את יעודה, אם יש גם עשן בין מרכיביה! או אפילו איזשהו אור קלוש שהמקרא מגדיר אותו כעשן, כלומר: אור חלקי, מטושטש ועכור. מדברים כאלה לא ועשים חופה!

אם כן איזו חופת עשן עתידה להיות בעולם הגמול? התשובה היא שאכן את חופת העשן הכין היושב בה בעצמו! לא מחומרים המתאימים לעולם הרוחני, אלא מקנאה וצרות עין, שהביא בטיפשותו. אלה צריכים להימוג בעשן שאינו תוצאה טבעית של בעירה, אלא תוצאה של בעירה לא טבעית. כאשר מעלים באש דבר שאינו אמור להישרף, או שלא שורפים אותו בתנאים הנכונים, הרי שהוא מעלה עשן. אבל אש מבוקרת ונכונה של חומר בעירה מתאים, אינו אמור להעלות עשן, ובודאי שלא בכמויות כאלה, שאפשר לעשות ממנו חופה. על כן מאליה עולה השאלה: "עשן בחופה למה?" עד עצם היום הזה ניתן לתמוה על המעשנים ולהשתמש בסגנון: "עשן בחופה למה?" כי אין העשן עולה בקנה אחד עם בני האדם, בשום פנים ואופן.

רואים, שומעים, או חושבים, יש בליבם צדדים, שמא כך הדבר, ושמה אינו כך, וגם במה שהם רואים במו עיניהם, הם מטילים ספק, שמא זה דימיון? ואולי אחיזת עיניים? תחילה חשב רבי יוחנן, שאף תלמיד זה שייך לאותם אנשים, ועל טבע זה אין לכעוס. אך משראה רבי יוחנן את התלהבותו של התלמיד למראה עיניו, הבין שהוא אינו מהפקפקנים. על אודות גלים החורצים בשוניות סלע יש לו דעות מוצקות, והוא מאמין באמונה שלמה ומתלהבת בזרמי מים, בשכבות פחם ובמרבצי גרפיט, והרי אם פקפקן כרוני הוא, גם למראה עיניו היה צריך להשאיר פינה של חוסר וודאות, ולשאול את עצמו, מי אמר שזה אמיתי? אולי זה רק מערת קרח המפשירה בקיץ? אולי זה חול המתפורר על נקלה? אולי זה רק אחיזת עיניים? אולי מאז בריאת העולם ועד עתה כבר טחנו המים הרבה דברים יפים מאלה, וגם יופיים של אלה עתיד להיות מאכולת לשיני המלח, המים, הרוח, השמש, שינויי מזג האוויר ותמורות החום והקור, ואולי יופי זה נועד לכליה.

מהתלהבותו חסרת המעצורים למראות נוף גשמי, הוכיח רבי יוחנן שעל הדרשה הוא מפקפק, ובאמינות הנבואה יש לו ספק. מי שמאמין למראה עיניו העלולות להטעותו, יותר מאשר בספרי הנביאים, אשר הם אמת מוחלטת, לאחד כזה אין זכות קיום בעולם. כמו-כן ניתן לבאר שהקפדתו של רבי יוחנן על התלמיד בשעה שהוא בא לאשר את דבריו, היתה אכן דווקא בגלל האישור. עצם העובדה שהתלמיד מצא לנכון "לטפוח לרבו על השכס", על פי אמות מדה של תלמיד "ידען", המחליט מי מרבתי צודק, ומתי אומרים רבותיו דברי טעם, מתי זקוקים רבותיו לאשור, מי מהם חכם יותר, מי צודק יותר, ומתי האחד צודק יותר מהאחר. הימצאותו של "מחלק ציונים" כזה בין שורות ספסלי התלמידים, מסכנת את יושבי בית המדרש כולם, ועל כן הזדרז רבי יוחנן דווקא בשעה זו להרחיקו משאר תלמידיו.

מסכת בבא-בתרא דף עה/א

עשן בחופה למה?

ברשימת התארים שמהם מורכבות שבע החופות, מופיע העשן כמרכיב מספר שתיים, ועל כך תמחה החכמים:

"עשן בחופה למה?"

הרי עשן נחשב כדבר מזיק וצורב את העיניים (משלי י/כו), הוא תוצאה של שריפה בלתי מוצלחת וכילוי לא מושלם.

כאשר הר-סיני היה עשן בזמן מתן תורה (שמות יט/יח), היה תפקידו של העשן שם להביע הרחקה, ואסור היה לאיש להתקרב אל המקום מעורר היראה והאימה.

מסכת בבא בתרא דף עח/א

בואו ונחשוב חשבוננו של עולם.

הקריאה: "בואו ונחשוב חשבוננו של עולם!" מהווה משפט פתיחה בלמעלה מאלף ספרי מחשבה, מוסר, חסידות, הגות ודרשות.

אין בעולם תאוה שלא תימס, תתאדה ותעלם כאשר חוזרים פעמים אחדות על הקביעה: "בוא ונחשוב חשבוננו של עולם - הפסד מצווה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה" (משכ"ח שמות יב/כא).

את עיקר החישובים של "הפסד מצווה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה", יש לערוך היכן שהשטחיות אינה יודעת להבחין בתוצאות שיבואו אחר כך, ופעמים רבות נראה מעשה מסויים כחיוב,

כדוגמא לדבר ניתן להצביע על הרב באחת מעיירות פולין שראה עיוור קבצן המתהלך עם נער נחייה, וכשהרב שוחח עם הנער, הוא גלה בו כשרונות מאד מבורכים. כשנודע לו שהנער הזה הנו יתום שהעיוור אימץ כדי שיעזור לו בקיבוץ הנדבות, הציע הרב לעיוור עיסקת חליפין, שיתן את היתום, ובנו של הרב ימלא את תפקיד הנחיה, בכל יום בין מנחה לערבית, ברחבי בתי-הכנסת שבעיר הגדולה. את היתום גידל הרב בתוך ביתו, והוא גדל לאחד מחכמי התורה המפורסמים של אותו הדור.

ורק לבסוף הוא מתגלה כשלילי. כגון לעשות מחלוקת. הקוראים להצטרף אליה מציעים את ה"מצווה הגדולה" שצריך להלחם למענה, בהכרות "מי לה' אלי!" וימים יגידו את גודל החרבן שייצא מכך (העמק דבר במדבר כא/ל). כמו כן להפך - בקלות אפשר היה להחניק תופעה שלילית חמורה, בשלבי התהוותה הראשוניים, עם קצת נחישות והבעת עוצמה. כך לפעמים ישנה גם הזדמנות להשקיע מאמץ חיובי קטן שיניב תוצאה מאד מבורכת, שרק חד-עין יבין כמה היא כדאית.

נושאים אלה על פי סדרת הדף היומי

נלקחו מתוך סדרת הספרים:

"שיעורים בהגדות חז"ל"

על פי סדר הספר "עין-יעקב"

תשעה-עשר חלקים.

אפשר להשיג אצל:

משפחת גבהרד

רח' משך-חכמה 35

מודעין עילית. מיקוד 71919

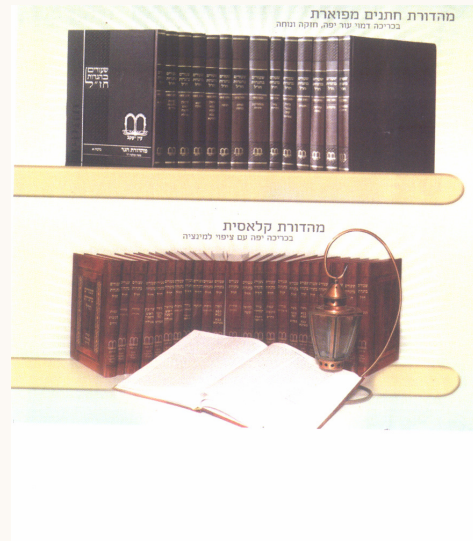
טלפון 08-97 44 666

מבצע על כל הסדרה: משלוח עד הבית!

"המשלוח עלינו"

לזיכוי הרבים מצוה להפיץ דף זה,

כהקדמה לשבוע של הדף היומי העולמי

אתגרות:

gebhard@bezeqint.net

לקבלת מ"ל ישראלית את'בה סאכט:

ETGAR11@neto.bezeqint.net

